

ЄВРОПЕЙСЬКА ЕКОНОМІЧНА
КОМІСІЯ та
КОНФЕРЕНЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ
СТАТИСТИКІВ

ЄВРОПЕЙСЬКА АСОЦІАЦІЯ ВІЛЬНОЇ
ТОРГІВЛІ
ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ СТАТИСТИКИ
УКРАЇНИ

Спільний семінар ЄАВТ/ЄЕК ООН/ ДКСУ “Економічна глобалізація: завдання для офіційної статистики”

Київ, 3-6 липня 2007
Засідання з основними користувачами

ЄВРОПЕЙСЬКЕ СТАТИСТИЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Підготовлено: Інна Стейнбука, Директор, Економічна
та Регіональна Статистика, Євростат

ВСТУП

1. Створення Європейського Союзу розпочалося у 1951 р., коли у Парижі було підписано Договір про утворення Європейського Співтовариства Вугілля і Сталі (ЄСВС). Цей договір сприяв вільному руху вугілля і сталі і вільному доступу до джерел виробництва у Франції, Німеччині, Італії та трьох країнах Бенілюксу. У 1953 р. в рамках цього нового Співтовариства було визнано необхідність у статистиці для прийняття рішень і утворено перший європейський статистичний департамент. З роками він перетворився у те, що зараз має назву Євростат.
2. У 1957 р. ЄСВС набув форми Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС). Договір, яким було створено ЄЕС, визначив народження європейського статистичного законодавства, зробивши можливим побудову широкої низки постанов і рекомендацій, що регулюють статистику, для великого діапазону напрямів від сільського господарства до статистики молоді, і відомий в 'Eurospeak' як 'acquis statistique communautaire' (нормативні положення, які регулюють статистичну діяльність в Євросоюзі) або просто 'acquis statistique'.
3. ЄЕС дуже змінилося порівняно з початковим етапом, збільшившись з шести країн-

членів і ставши Євросоюзом з 27 країнами-членами у 2007 р. Сам світ також змінився, і основні зміни стосуються методів торгівлі і схем роботи, зростання багатонаціональних компаній і підвищення значення міжнародної торгівлі послугами, про що майже не чули п'ятдесят років тому.

4. Щоб відповідним чином реагувати на ці події, не найменшою з яких є глобалізація, Європейська статистична система запровадила цілу низку перевірок і балансів, щоб забезпечити відповідність статистики, що збирається, потребам користувачів та надавати якісні, гармонізовані між країнами-членами, послідовні у часі, надійні і своєчасні дані.

I. МІСІЯ ЄВРОСТАТУ

5. Сьогодні місію Євростату можна сформулювати просто: ***для надання Європейському Союзу послуг з високоякісної статистичної інформації.***

6. Ця місія включає три головні елементи:

- *Поняття статистичного обслуговування:* місія Євростату полягає у тому, щоб надати не лише приблизні статистичні дані, а також представити всі елементи, необхідні для їхнього розуміння, їхньої інтерпретації та аналізу. Це включає надання "метаданих", пов'язаних з даними (визначення понять, які використовуються, джерел інформації, методів обчислення тощо), а також інструментарію, який дозволить отримати легкий доступ до цих даних, зокрема, використовуючи сучасні комунікаційні технології.
- *Якість даних:* це основна турбота Євростату; щоб дані, які надаються, відповідали певним мінімальним нормам якості. З цією метою Євростат уклав із статистичними інститутами країн-членів "**Хартію про якість**", якою визначаються ці стандарти. Крім того, Євростат дотримується політики "повного управління якістю" для постійного аналізу і поліпшення своїх процесів розробки статистичних даних.
- *Спільнота користувачів:* основні користувачі Євростату – різні служби Європейської Комісії, які потребують гармонізованих, послідовних і надійних даних, що допомогли б їм у визначенні, реалізації, відстеженні та оцінці політичних рішень Співтовариства, за які вони відповідають. Але існує також більша громада, якій потрібні гармонізовані й надійні дані. До її складу входять інші інституції Співтовариства, зокрема Європейський Парламент, національні та місцеві адміністрації країн-членів, широкі ділові кола, ЗМІ, і, взагалі, громадяни Європи. Цей більш широкий інтерес знаходиться поза політикою вільного доступу до даних Євростату через Інтернет.

II. ЄВРОПЕЙСЬКА СТАТИСТИЧНА СИСТЕМА

7. Євростат безпосередньо не займається збиранням статистичної інформації від постачальників даних (компаній, домогосподарств тощо). Ця робота здійснюється національними статистичними системами. Тісна співпраця між Євростатом і національними статистичними установами та й взагалі з національними статистичними системами в рамках того, що має назву Європейська статистична система (ЄСС) – це важлива складова у справі виробництва європейської статистики.

8. ЄСС – мережа, яка складається з усіх державних органів, які на різних рівнях

(регіональному, національному і європейському) займаються складанням, обробкою і поширенням статистичної інформації, необхідної для аналізу економічного і соціального життя Європейського Союзу. Центром Європейської статистичної системи ЄС є Євростат. Роль Євростату полягає у тому, щоб звести усі різні органи в систему і, враховуючи думку користувачів, ефективно консолідувати ресурси. Національні статистичні інституції відіграють центральну роль в представленні всіх учасників у ЄСС своєї країни, наприклад, міністерств і державних департаментів, таких як митна служба, для якої збір статистики є частиною її звичайної роботи.

9. Щоб функціонувати належним чином, цією мережею керує ряд органів, які приймають рішення та надають консультації. Особливо важливими є такі:

- **Комітет із статистичної програми (КСП):** цей Комітет, члени якого зустрічаються тричі на рік, складається з генеральних директорів або президентів статистичних інституцій країн-членів і країн ЄЕА.
- Завдання КСП – загальна координація багаторічних статистичних програм з метою досягнення їх узгодженості з національними статистичними програмами. Зокрема, КСП зобов'язаний висловлювати свою думку щодо доцільності статистичних програм Співтовариства, методів їх моніторингу і щодо відповідних витрат, які несе Співтовариство, НСІ і постачальники.
- **Європейський консультативний комітет з питань статистичної інформації в економічній та соціальній сферах:** Цей комітет загально відомий за своєю французькою аббревіатурою – CEIES (ЄККСІ). Він об'єднує різноманітних користувачів статистики, у т.ч. тих, які не входять до складу організацій загального уряду. Завдання ЄККСІ – висловити свою думку щодо доцільності статистичних програм Співтовариства з точки зору методів їх моніторингу і щодо відповідних витрат, які несе Співтовариство, національні статистичні органи і постачальники.

III. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОДЕКС СТАТИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

10. В основі роботи ЄСС лежить Європейський кодекс статистичної діяльності, який було ухвалено в 2005 р. Кодексом встановлюється ціла низка принципів щодо інституційного середовища, статистичних процесів і продукції статистичних органів. Кодекс призначений покращити довіру до національних статистичних органів та Євростату в контексті їхньої незалежності, цілісності і підзвітності, а також до достовірності та якості статистики, яку вони розробляють і поширюють; крім того, Кодекс має сприяти застосуванню кращих міжнародних статистичних принципів, методів і практики усіма розробниками європейської статистики з метою покращання її якості. Отже, Кодекс діяльності є свого роду “конституцією” для щоденної роботи Євростату, а також усіх НСІ.

IV. ПРОЦЕС ПЛАНУВАННЯ

11. Існує два основні інструменти планування, які використовуються ЄСС:

- **П'ятирічна програма робіт** визначає головні сфери діяльності та цілі заходів, передбачених на п'ятирічний період. В ній стисло викладені вимоги до статистики з урахуванням політичних потреб ЄС та фінансові обмеження її виконання.

Статистична програма Співтовариства на період 2008–2013 рр. була прийнята Комісією наприкінці 2006р. і тепер має бути ухвалена Європейським Парламентом і Європейською Радою. Не зважаючи на те, що офіційна статистика використовується для підтримки майже всіх політичних заходів Співтовариства, програма на 2008–2013 рр. керується цілою низкою високих політичних пріоритетів:

- процвітання, конкурентоспроможність і зростання;
- солідарність, економічна і соціальна єдність, сталий розвиток;
- безпека, і
- подальше розширення Євросоюзу.

- *Щорічна програма* – це рішення Комісії. Вона дає змогу Євростату планувати свою роботу, враховуючи пріоритети Комісії, визначені у його річній стратегії розвитку, і пріоритети п'ятирічної програми.

12. Заходи співпраці в галузі статистики – ключова частина як п'ятирічної програми, так і щорічних програм.

V НАВІЩО ПОТРІБНА СПІВПРАЦЯ В ГАЛУЗІ СТАТИСТИКИ?

13. Статистика відіграє подвійну роль в суспільстві: вона забезпечує інформацією, на якій базуються політичні рішення, і вона є інструментом оцінки прогресу, досягнутого в різних політичних сферах. Крім того, в ринковій економіці бізнес-структури залежатимуть від статистики, що надає інформацію, виходячи з якої вони, можливо, частково приймають свої рішення щодо інвестування в країну.

14. Тому основний принцип статистичної співпраці полягає в тому, що вона повинна допомагати будувати сталу систему, яка буде спроможна розробляти статистичні дані, які, в свою чергу, задовольнятимуть національні потреби.

15. Міжнародні донори також зацікавлені у надійній статистиці, яка покаже ефект від їхньої допомоги країнам-бенефіціарам. Щоб досягти цих цілей, ряд органів, зокрема Євросоюз, та інші, наприклад Світовий Банк, а також окремі країни надали сприяння створенню національної статистичної спроможності, особливо в країнах з перехідною економікою і середземноморського регіону.

16. З точки зору ЄС, технічна співпраця в галузі статистики є важливою, оскільки формується база для формування політики ЄС відносно його країн-партнерів; наприклад, обговорення щодо можливих двосторонніх торгових угод потребує даних щодо торговельних потоків між ЄС і країнами-партнерами. Робота, яку необхідно виконати, щоб створити цю статистичну інформаційну систему, - це спільні міжнародні зусилля, де ключову роль відіграє Комісія разом з іншими міжнародними і двосторонніми донорами.

VI. ПРОГРАМА PHARE

17. Міжнародна співпраця в галузі статистики була притаманна Євростату від початку його діяльності, зосереджуючись переважно на співпраці і стандартизації визначень та методологій з іншими міжнародними організаціями. Але політичне зрушення в Східній Європі, починаючи з 1989 р., принесло з собою радикальну зміну цієї політики.

18. Програма **Phare** (це абревіатура, перші літери фрази французькою: *Польща, Угорщина – допомога для реконструкції економіки*) була розпочата у липні 1989р. Спочатку – з метою підтримувати перехід Польщі і Угорщини до демократії та ринкової економіки. Програма швидко розширилася і стала головним каналом допомоги ЄС країнам Центрально-Східної Європи, включивши одинадцять країн: Албанію, Боснію, Герцеговину, Болгарію, Чеську Республіку, Естонію, колишню Югославську Республіку Македонія, Латвію, Литву, Румунію, Словаччину і Словенію.

19. Статистична співпраця завжди була частиною Phare: із самого початку було зрозуміло, що статистика, яка розробляється для планової економіки, більше не зможе відповідати потребам країн з ринковою економікою, що з'явилися, а також викликам глобалізації. В результаті була створена статистична програма Phare з метою допомогти побудувати сталі статистичні системи, необхідні країнам з перехідною економікою для забезпечення політиків інформацією, яка стане підґрунтям для прийняття політичних рішень, а також допоможе оцінити досягнення в економічному і соціальному розвитку.

20. Визначальні завдання цієї співпраці в галузі статистики були такими:

- підсилити статистичні системи країн-партнерів, привівши їх у відповідність з Фундаментальними принципами ООН;
- підсилити авторитет національних статистичних інститутів (НСІ), у т.ч. їхньої ролі як координатора всієї статистичної роботи в країні;
- сприяти міжнародній зіставності статистики, яка має розроблятися відповідно до міжнародних стандартів;
- допомогти в питаннях збору і розробки надійної, об'єктивної й зіставної статистики для відповідних стратегічних сфер і передача 'ноу-хау', щоб статистичні офіси могли повторювати роботу на регулярній основі;
- сприяти розповсюдженню і використанню статистики як бази для обґрунтованого підходу для прийняття рішень.

21. Згодом увага програми Phare зосередилася на допомозі 10 країнам-кандидатам зі Східної Європи, щоб підготувати їх до вступу до Євросоюзу у 2004 і 2007 роках. Це означало велику роботу: поступово перейти на 'acquis statistique', привести статистичні системи країн у відповідність з Європейською статистичною системою та європейськими стандартами і методами в галузі.

22. Також на членство у ЄС розглядалися кандидатури трьох інших країн – Хорватії, колишньої Югославської Республіки Македонія та Туреччини, і ще чотири, плюс Косово, вважаються потенційними країнами-кандидатами. Поки що конкретного графіку для повноправного членства не робилося, але програми вже реалізуються і триває робота щодо розвитку статистичних послуг в країнах, з тим, щоб допомогти їм перейти на 'acquis statistique' в структурованій формі.

VII. ПРОГРАМА ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ TACIS

23. У той час як увагу Phare було зосереджено на тринадцяти країнах Центральної і Східної Європи, в 1991р. було створено інший інструмент ЄС, в рамках якого надавалася технічна допомога щойно створеній Співдружності Незалежних Держав колишнього Радянського Союзу. Програма **Tacis** (у перекладі – технічна допомога Співдружності Незалежних Держав) надавала гранти для фінансування технічної допомоги 12 країнам Східної Європи і Центральної Азії (Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Росія, Таджикистан, Туркменістан, Україна і Узбекистан). Монголія також охоплювалася програмою Tacis у період з 1991 до 2003 року, проте зараз вона входить до іншої програми.

24. Мета Tacis полягала у тому, щоб підтримати перехідний процес в цих країнах, сприяти демократизації та посилити панування закону. Остання програма Tacis періоду 2000–2006 рр. базувалася на принципах і завданнях, визначених в угодах про партнерство і співробітництво (УПС) та угодах про торгівельно-економічне співробітництво, укладених між Союзом і цими країнами. Вона має на меті максимізувати свій вплив шляхом концентрації на ряді ініціатив, зокрема таких:

- допомога щодо інституційної, юридичної й адміністративної реформи;
- підтримка приватного сектора та сприяння економічному розвитку (допомога малому і середньому бізнесу, розвиток банківської і фінансової систем, сприяння приватному підприємництву тощо);
- допомога у подоланні соціальних наслідків переходу (реформа системи охорони здоров'я, пенсійної системи, соціального захисту і страхової системи, допомога в соціальній реконструкції та перекваліфікації тощо);
- розвиток мереж інфраструктури (транспортні мережі, телекомунікаційні мережі, трубопроводи, межі перетину кордону тощо);
- кращий захист навколишнього середовища і управління природними ресурсами;
- розвиток сільського господарства.

25. Хоча окремим пріоритетом в цьому списку надійна статистика не зазначена, очевидно, що вона потрібна як основа для роботи у майже всіх цих галузях. Співпраця в галузі статистики розпочалася в 1994 р. в рамках проекту, в якому брали участь численні бенефіціари, і охоплювалися всі країни Tacis. Починаючи з 1996р. стали запроваджуватися індивідуальні проекти для кожної країни.

VIII. ПРОГРАМА СПІВРОБІТНИЦТВА MEDSTAT

26. Заходи ЄС в рамках співробітництва не обмежувалися східноєвропейськими сусідами; євро-середземноморське співробітництво розпочалося у 1995 р. в результаті Конференції, яка того року відбулася у Барселоні. Програма MEDA – головний інструмент ЄС для здійснення цієї співпраці. Програма регіонального співробітництва в галузі статистики Medstat є підпрограмою MEDA. Medstat було розпочато у 1996 р. з метою покращання зіставності і гармонізації статистики в кількох різних секторах, а також удосконалення інформаційної системи і проведення навчання в галузі статистичних методів.

27. Важливий елемент програми Medstat – розробка "дорожньої мапи" для кожної країни, визначаючи кроки, які потрібно здійснити для впровадження стратегії розвитку національної статистики (СРНС), та ідентифікуючи частини, охоплені програмою Medstat й

іншими проектами міжнародної допомоги. Сподіваємось, що цей інструмент буде використовуватися, а користь від міжнародної співпраці для країни збільшуватиметься.

ІХ. ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА СУСІДСТВА

28. Починаючи з 2004 р., відносини ЄС з його сусідами визначаються Європейською політикою сусідства (ЄПС), яка об'єднує в рамках однієї стратегії шість країн Тасіс і десять країн Середземномор'я. ЄПС має на меті запобігти появі нових розподільчих ліній між розширеним ЄС і його сусідами, а також запропонувати їм шанс брати участь у різних заходах ЄС та поділитися деякими перевагами розширення. Приклади таких дій можна побачити в наступних сферах: належне управління органами влади, права людини, принципи ринкової економіки і сталий розвиток.

29. Наріжний камінь ЄПС – План дій країни, що охоплює низку ключових галузей, у т.ч. статистику. Ймовірно, що головними сферами інтересу залишаться такі питання: торгівельні та інвестиційні потоки, національні рахунки, статистика підприємств, міграція, статистика праці, скорочення бідності. Але нові галузі, наприклад, енергетика, транспорт, навколишнє середовище і більш широка – сталий розвиток, з'являються і стають пріоритетними. Тому в рамках майбутніх проектів необхідно буде сприяти розвитку і гармонізації статистики цих галузей. І не залежно від регіону, дуже важливими вважатимуться заходи, спрямовані на нарощення потенціалу у сфері законодавства, стратегічного програмування, навчання статистиків і проблеми якості.

30. Звичайно, дотримання цього нового курсу вимагатиме також нової роботи в галузі статистики. Ця співпраця продовжуватиме роботу в рамках програм Тасіс і Medstat щодо зміцнення технічних і організаційних інфраструктур, проте існуючий формат допомоги, швидше за все, зазнає змін, і більше уваги приділятиметься регіональним заходам. Оскільки як програма Medstat, так і програма Тасіс здійснюватимуться відповідно до кінця 2008 і 2009 років, жодних статистичних проектів у рамках ЄПС поки ще не узгоджувалося.

31. Допомога в галузі статистики для цих країн здійснюватиметься за допомогою Європейського інструмента сусідства та партнерства (ЄІСП). Хоча середземноморські та європейські країни, охоплені ЄІСП, є дуже неоднорідною групою, маємо надію, що ЄІСП зможе скористатися найкращою практикою, набутою в рамках як програми Тасіс, так і програми Medstat.

Х. СПІВРОБІТНИЦТВО В ГАЛУЗІ СТАТИСТИКИ З ІНШИМИ КРАЇНАМИ СВІТУ

32. Крім того, Евростат за допомогою статистики пропагує належне державне управління в інших частинах світу. Це означає контроль і координацію зусиль ЄС, спрямованих на побудову статистичного потенціалу в країнах за межами Європи в рамках міжнародних зобов'язань, наприклад "Цілі розвитку тисячоліття" ООН; крім того, заохочує застосування третіми країнами найкращої практики, існуючої в рамках Європейської статистичної системи, через взаємні контакти, навчання, навчальні візити, участь у зустрічах. Проте для цих країн не існує жодної програми технічної допомоги, масштаб якої відповідав би програмам Phare, Тасіс або Medstat.

ВИСНОВОК

33. Сучасна Європейська статистична система не була створена за ніч, вона створювалася протягом тривалого періоду, при цьому постійно вдосконалюючись. Нова ера принесла нові завдання, наприклад, адаптація до шести циклів розширення у період між 1973 і 2007 роками, створення єдиного ринку, введення євро і поява глобалізації. Найголовніший аспект полягає у тому, що існують необхідні інструменти для сприяння Євростату і Європейській статистичній системі в адаптації відповідним чином до існуючих реалій, забезпечуючи послуги з надання високоякісної статистичної інформації своїм споживачам.

34. Як добрий сусід, ЄСС хоче поділитися своїм досвідом зі своїми європейськими та середземноморськими партнерами, щоб допомогти їм створити структуру та механізми, необхідні для вирішення цих і майбутніх проблем.

* * * * *